
Ο χορός Σέρρα ως μέσο έκφρασης του λαϊκού πολιτισμού και της ταυτότητας των Ποντίων των νομών Κοζάνης και Καβάλας, με καταγωγή από την περιοχή της Ματσούκας Τραπεζούντας.

Περίληψη

Η παρούσα πρόταση διδακτορικής διατριβής εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της Κοινωνικής Λαογραφίας του Χορού. Πρόκειται για μια μελέτη, που θα εστιάσει το ερευνητικό της ενδιαφέρον στην εθνοτοπική ομάδα των Ποντίων και συγκεκριμένα στον ποντιακό χορό Σέρρα όπως χορεύεται σε χωριά των νομών Κοζάνης και Καβάλας από Ποντίους καταγόμενους από την περιοχή Ματσούκα της Τραπεζούντας. Η προσέγγιση του χορού θα επικεντρωθεί στην καταγραφή, ανάλυση και ερμηνεία των πολιτισμικών, κοινωνικο-πολιτικών και παιδαγωγικών διαστάσεων του χορού Σέρρα, όπως αυτές εκφράζουν και μεταβιβάζουν την ταυτότητα των Ποντίων από τη μια γενιά στην άλλη.

Σκοπός της συγκεκριμένης πρότασης είναι η εις βάθος μελέτη του ποντιακού χορού Σέρρα μέσα στον άξονα του χωρο-χρόνου, τόσο στην ιστορική του εξέλιξη όσο και στη συγχρονία του σήμερα. Αναλυτικότερα, στόχος της έρευνας είναι η περιγραφή και καταγραφή μορφών του χορού Σέρρα σε χωριά των νομών Κοζάνης και Καβάλας με κοινή καταγωγή των κατοίκων τους από την περιοχή της Ματσούκας Τραπεζούντας και εν συνεχεία η σύγκρισή τους, ώστε να αναδυθούν τα κοινά στοιχεία και οι κατά καιρούς μετασχηματισμοί αυτών των μορφών. Ο βαθύτερος στόχος είναι η μελέτη του τι σημαίνει ο συγκεκριμένος χορός για τα ίδια τα άτομα που τον χορεύουν και πώς εκφράζεται-εντάσσεται αυτός στον λαϊκό πολιτισμό τους. Επομένως, η παρούσα πρόταση στοχεύει στο να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους μέσω του χορού Σέρρα οι Πόντιοι δομούν την ατομική και συλλογική ταυτότητά τους, πώς τη διαχειρίζονται και πώς τη μεταβιβάζουν στις επόμενες γενιές. Επιπλέον, στόχο αποτελεί η μελέτη του συγκεκριμένου χορού υπό το πρίσμα της πολιτικής και πιθανά της θεραπευτικής διάστασής του, καθώς εκτός από σύμβολο αποτελεί και τόπο μνήμης για πολλούς Ποντίους, και μάλιστα για κάποιους τραυματικό. Τέλος, θα μελετηθεί η εκπαιδευτική διάσταση της χορευτικής μεταβίβασης από την οπτική της άτυπης και τυπικής μάθησης μέσω της ανάλυσης και ερμηνείας των συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών.

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων σημαντικός παράγοντας είναι η μεθοδολογία. Ως προς τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων θα εφαρμοστεί η εθνογραφική έρευνα του χορού, μέσω της επιτόπιας έρευνας. Στο στάδιο της συλλογής των δεδομένων θα διεξαχθεί επιτόπια έρευνα στα χωριά Αλωνάκια και Πρωτοχώρι Κοζάνης, Κεχρόκαμπο και Χορτοκόπι Καβάλας και σε περίπτωση που οι συνθήκες το επιτρέψουν, θα επιχειρηθεί επιτόπια έρευνα στην περιοχή της Ματσούκας του Πόντου, τον τόπο καταγωγής των ερευνώμενων. Με τον τρόπο αυτό θα αναδυθούν πληροφορίες για το αρχικό περιβάλλον ανάπτυξης των χορευτικών μορφών, τη δράση των υποκειμένων μετά την απομάκρυνσή τους από την αρχική τους κοιτίδα

και την αλληλεπίδραση τόπου και δρώντων υποκειμένων στη διαμόρφωση των μετέπειτα μορφών, πληροφορίες σημαντικές για την ανάλυση των δεδομένων. Κατά τη διενέργεια της επιτόπιας έρευνας η συλλογή του υλικού θα πραγματοποιηθεί με συμμετοχική παρατήρηση, συνεντεύξεις (δομημένες και ημι-δομημένες) και ερωτηματολόγια.

Επίσης, για συλλογή περαιτέρω δεδομένων, βιβλιογραφικού και αρχειακού χαρακτήρα, θα χρησιμοποιηθούν το αρχειακό υλικό της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών και τα χειρόγραφα του Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ακόμα, πληροφορίες θα αναζητηθούν σε διπλωματικές εργασίες και διδακτορικές διατριβές, σχετικές με το θέμα. Συνακόλουθα, θα ερευνηθούν δημοσιεύματα σε επιστημονικά περιοδικά και παρουσιάσεις σε συνέδρια, που βασίζονται στα επεξεργασμένα αποτελέσματα πρωτογενών δημοσιευμάτων. Τέλος, θα αναζητηθούν πληροφορίες σε ιστοσελίδες του διαδικτύου.

Η καταγραφή των δεδομένων του χορού Σέρρα θα πραγματοποιηθεί με το σημειογραφικό σύστημα «*Labanotation*». Για την ποιοτική και ποσοτική ανάλυση και σύγκριση των εθνογραφικών δεδομένων του χορού θα χρησιμοποιηθούν για την μεν πρώτη η δομολογική και τυπολογική προσέγγιση του χορού και η συγκριτική μέθοδος, ενώ για τη δεύτερη το στατιστικό πρόγραμμα ανάλυσης SPSS. Η επεξεργασία των ποιοτικών δεδομένων θα πραγματοποιηθεί μέσω των προσεγγίσεων της λαογραφίας, στη διεπιστημονική συνεργασία της με την ανθρωπολογία, την ψυχολογία, την ιστορία, την προφορική ιστορία και τη χορολογία. Αναλυτικότερα, η χρήση των μεθόδων της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου, της ερμηνευτικής φαινομενολογικής ανάλυσης, της βιογραφικής και αφηγηματικής ανάλυσης θα συνδράμει στην ερμηνεία των δεδομένων της έρευνας σε ενδοατομικό, διατομικό, διομαδικό, ιδεολογικό αλλά και σε οικογενειακό, πολιτικό, κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο. Η κοινωνικο-ιστορική ανάλυση με τη σειρά της, μέσω της ομώνυμης μεθόδου, θα αναδείξει τις κοινωνικές συνιστώσες και ιστορικές συνθήκες, που επέδρασαν στο μετασχηματισμό του μελετώμενου χορού. Για τη συγγραφή της εργασίας θα γίνει χρήση της «πυκνής περιγραφής» του Geertz, σύμφωνα με την οποία θα υπάρξει λεπτομερής έκθεση των δεδομένων και ο αναγνώστης θα έχει τη δυνατότητα να βιώσει συναισθηματικά και διανοητικά όσα περιγράφονται.

Λέξεις κλειδιά: ταυτότητα, σύμβολο, χορός, μεταβίβαση, μνήμη, τραύμα, άυλη πολιτιστική κληρονομιά, τόπος, χορευτική πρακτική σώματος.